

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 331.5.07

Плисенко Г.П., к. е. н.,
науковий співробітник
*Інститут підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України*

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРАКТИКИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Плисенко Г.П. Модернізаційні практики реформування державної служби зайнятості України. У статті охарактеризовано основні інструменти модернізації державної служби зайнятості. Розглянуто вдосконалення її організаційної структури. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення реорганізації державної служби зайнятості. Визначено інноваційні форми в організації надання послуг клієнтам державної служби зайнятості України.

Ключові слова: державна служба зайнятості, ринок праці, безробіття, центри зайнятості, філії, реорганізація.

Плисенко Г.П. Модернизационные практики реформирования государственной службы занятости Украины. В статье охарактеризованы основные инструменты модернизации государственной службы занятости. Рассмотрено совершенствование ее организационной структуры. Проанализировано нормативно-правовое обеспечение реорганизации государственной службы занятости. Определены инновационные формы в организации предоставления услуг клиентам государственной службы занятости Украины.

Ключевые слова: государственная служба занятости, рынок труда, безработица, центры занятости, филиалы, реорганизация.

Plysenko G.P. Modernization practices in the reform of the State Employment Service of Ukraine. The article characterized the main tools of modernization of the state employment service. The improvement of its organizational structure is considered. The normative-legal support for reorganization of the state employment service was analyzed. The innovative forms in the organization of rendering services to clients of the State Employment Service of Ukraine are determined.

Key words: state employment service, labor market, unemployment, employment centers, branches, reorganization.

Постановка проблеми. Єдиним державним органом в Україні метою створення якого є провадження політики зайнятості населення, проведення професійної орієнтації населення, перепідготовки, сприяння працевлаштування та соціальної допомоги безробітним громадянам, надання роботодавцям послуг відповідно до їхніх потреб та запитів, додаткове сприяння у працевлаштуванні окремих категорій громадян, які неконкурентоспроможні на ринку праці та ін., є Державна служба зайнятості України (далі – Служба), діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство соціальної політики. Оскільки одним із завдань Служби є сприяння зайнятості населення та надання різного роду консультаційних послуг підприємствам, установам та організаціям незалежно від форми власності та господарювання, виду діяль-

ності, фізичним особам, які використовують працю інших осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством про працю, виникає закономірна необхідність підвищення якості надання даних послуг [1]. Для цього розпочата робота з реорганізації Служби.

Нині суб'єкти надання послуг усе більше орієнтуються на впровадження нових знань, умінь і навичок для вдосконалення процесу надання послуги. Сфера послуг в останні роки характеризується досить значною динамікою як у кількісному, так і в якісному аспекті. Її галузевий склад розширюється за рахунок принципово нових видів сервісу, таких як мобільні види комунікацій, розроблення комп'ютерних програм, консалтингові та інформаційні послуги. Сучасний етап розгортання постіндустріального суспільства передбачає широку активізацію

сервісного сектора економіки. Основним простором реалізації сервісної діяльності є сфера послуг, де працівники взаємодіють із людьми і виробничими колективами, орієнтуючись на задоволення їхніх специфічних потреб, не пов'язаних безпосередньо з виробництвом і пов'язаних із ним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ринок праці та діяльність державної служби зайнятості досліджують такі вчені, як Ю. Маршавін, А. Колот, Т. Вітряк [4], Н. Савченко [5], А. Черкасов [6], Л. Фокас [6], М. Руженський, С. Калініна та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження зміни принципів роботи державної служби зайнятості в умовах активізації сервісного сектора економіки для підвищення функціональної ефективності та якості надання соціальних послуг.

Виклад основних результатів. Одним із пріоритетних завдань для забезпечення соціально-економічного розвитку України є вирішення проблеми зайнятості населення. Зайнятість – це фундаментальний складник забезпечення рівня життя й економічного потенціалу держави, соціальних аспектів економічної безпеки [4]. Головним посередником на ринку праці між роботодавцями і шукачами роботи є Служба, яка надає на безоплатній основі послуги з пошуку підходящої роботи та підбору персоналу, інші соціальні послуги з державного соціального страхування на випадок безробіття та здійснює виплату матеріального забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою роботи. Основними інструментами модернізації Служби є:

- розмежування та конкретизація відповідальності Мінсоцполітики як координатора та галузевих міністерств у відповідних галузях за створення робочих місць та легалізацію неформальної зайнятості;
- збереження наявної централізованої організаційної структури Служби;
- співпраця з місцевими учасниками ринку праці: органами місцевого самоврядування, роботодавцями, профспілками, іншими громадськими об'єднаннями тощо;
- закріплення ролі та відповідальності органів місцевого самоврядування за створення умов для підвищення рівня зайнятості;
- поширення соціального партнерства під час обслуговування клієнтів для підвищення якості послуг та оперативності в їх переорієнтації на нові цільові категорії клієнтів;
- орієнтація на вчасну ідентифікацію проблеми зайнятості та проведення випереджувальних дій (для недопущення настання безробіття у осіб, які отримали попередження про звільнення);
- підвищення ролі профорієнтації молоді щодо оптимального вибору майбутньої професії;
- підвищення ролі центрів професійно-технічної освіти Служби на ринку освітніх послуг для дорослого населення, розширення їх можливостей для охоплення ними потреб усіх галузей економіки

в професійному навчанні робітничих кадрів регіонів, де вони розміщені та прилеглих до них;

- удосконалення механізмів отримання повної та достовірної інформації про попит на робочу силу на ринку праці та стимулювання роботодавців до створення та збереження робочих місць;
- упровадження нових підходів до повернення шукачів роботи до активної зайнятості, розвитку комунікацій між учасниками ринку праці, суб'єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні, представниками громадських організацій;
- забезпечення клієнт-орієнтованого підходу під час обслуговування роботодавців та шукачів роботи;
- розроблення навчальних програм та організація відповідного підвищення кваліфікації персоналу Служби;
- перегляд розмірів виплати допомоги по безробіттю, тривалості залежно від періоду сплати страхових внесків, підстав припинення трудових відносин, а також запровадження адміністративної відповідальності за подання завідомо неправдивих відомостей, що впливають на надання статусу безробітного та призначення допомоги по безробіттю;
- активізація міжнародного співробітництва Служби (вивчення та запозичення зарубіжного досвіду, передусім держав – членів ЄС.

Ключовим принципом реорганізації Служби є створення соціальної сервісної служби для клієнтів [2]: для роботодавців – це якісний та швидкий добір кваліфікованих працівників, для безробітних та шукачів роботи – сервісна підтримка сприяння їх зайнятості та розвитку професійної кар'єри (рис. 1).

З квітня 2016 р. в роботу центрів зайнятості впроваджено Регламент роботи центрів зайнятості щодо задоволення потреб клієнтів. Результатом упровадження Регламенту роботи центрів зайнятості щодо задоволення потреб клієнтів стало здійснення універсалізації функціональних обов'язків фахівців базових центрів зайнятості. Одним із ключових моментів стало розроблення відповідних алгоритмів дій, а саме (рис. 1): функціональних підрозділів обласних центрів зайнятості щодо їх координації та методичної ролі в роботі з базовими центрами зайнятості; фахівців центрів зайнятості з надання соціальних послуг, зокрема з пошуку роботи, укомплектування вакансій на замовлення роботодавців, професійного відбору

Модернізація системи надання соціальних послуг є однією з найважливіших передумов побудови ефективної моделі формування та реалізації державної політики у сфері зайнятості населення [5]. Впровадження нових форм роботи центрів зайнятості сприяло забезпеченню клієнтоорієнтованого підходу. Застосування цього підходу в роботі центрів зайнятості дасть змогу адаптувати процес пошуку роботи чи задоволення запитів відповідно до потреб клієнтів (роботодавців або безробітних). Для підвищення

ефективності діяльності центрів зайнятості та досягнення максимальних результатів у процесі їх роботи бажано використовувати концепцію клієнтоорієнтованого підходу до формування стратегії управління Службою. Суть клієнтоорієнтованості центрів зайнятості полягає у тому, щоб виходячи з даних про клієнта (як про роботодавця, так і шукачів роботи) підвищити якість обслуговування шляхом ефективного задоволення потреб клієнтів, налагодити подальшу співпрацю та підвищити власні конкурентні переваги.

Створення соціальної сервісної служби передбачає поліпшення методів роботи та співробітництва з великими ринкоутворюючими підприємствами. Також у контексті реорганізації Служби передбачена співпраця з Національною поліцією та Держприкордонслужбою щодо надання послуг із добору кандидатів на службу в поліції. Оскільки служба в Національній поліції та Держприкордонслужбі України – особливий вид державної служби і полягає у відповідальній професійній діяльності

придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян, то Служба на постійній основі проводить низку заходів, що спрямовані на добір претендентів на службу (ярмарки вакансій, презентації роботодавців тощо) лише з тими категоріями громадян, які дійсно відповідають вимогам.

Для наближення соціальних послуг до клієнтів у кожній з об'єднаних територіальних громад створюється доступна для людей система оперативного і безперешкодного реагування на їх потреби у сфері соціального захисту. У рамках реорганізації Служби запроваджено моніторинг тривалості роботи громадян, працевлаштованих за сприяння державної служби зайнятості, для відстеження ефективності заходів державної служби зайнятості, спрямованих на легалізацію зайнятості. Також планується: моніторинг відстеження протягом року тривалості роботи працевлаштованих за направленням державної служби зайнятості осіб із числа зареєстрованих безробітних після проходження ними професійного навчання за кошти Фонду; моніторинг відстеження протягом двох років тривалості роботи зареєстрованих безробітних, які отримали допомогу по безробіттю, виплачену одноразово, на організацію підприємницької діяльності.

Одним з елементів реорганізації Служби є вдосконалення її організаційної структури (рис. 2). Вдоскона-

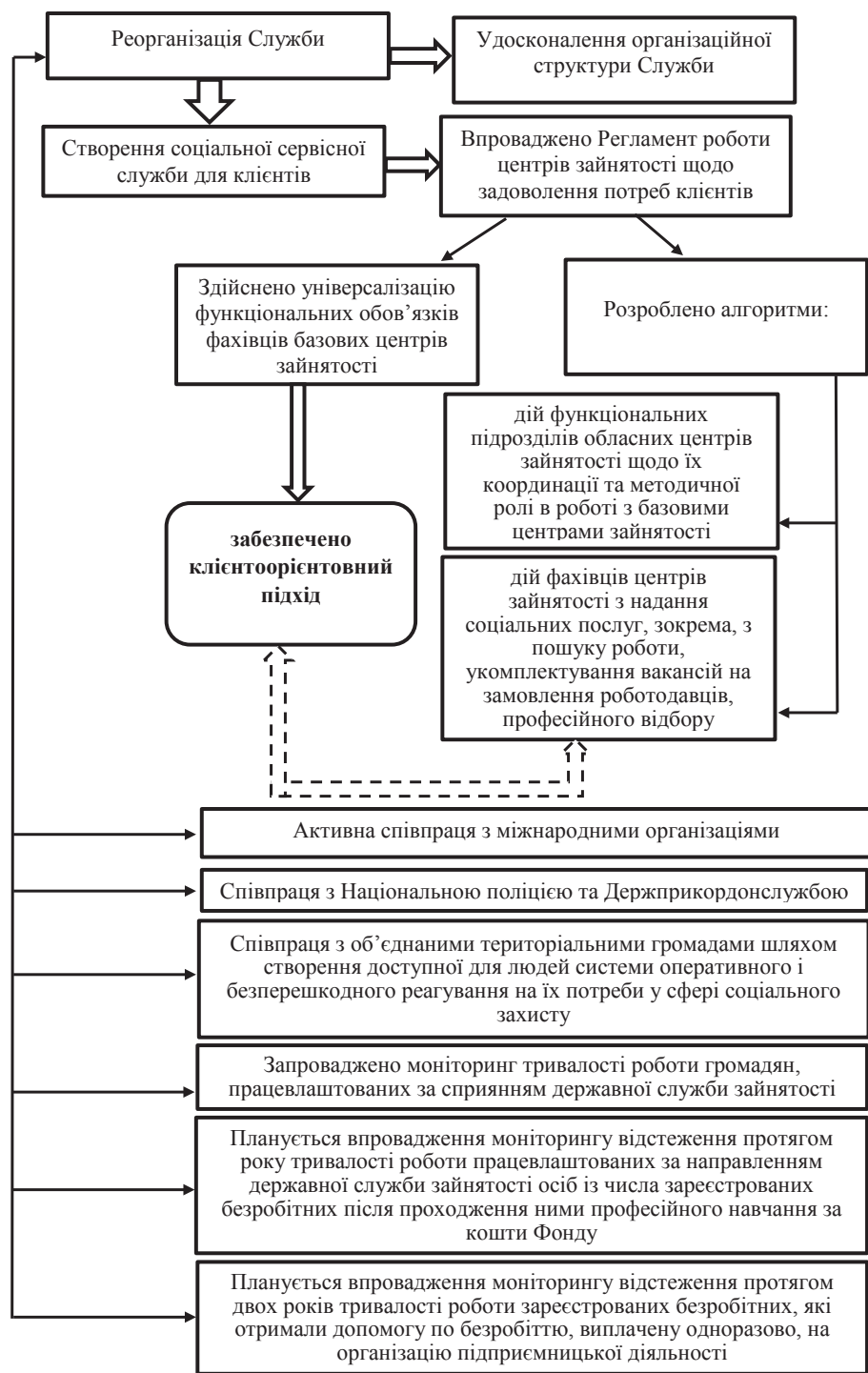

Рис. 1. Схема реорганізації Служби

Джерело: складено на основі [2, 3]

лення організаційної структури Служби передбачає перетворення базових центрів зайнятості з адміністративних установ на сучасні сервісні центри. Переважна більшість базових центрів зайнятості буде реорганізована шляхом їх приєднання до регіонального центру зайнятості та створення відокремлених підрозділів (філій). Філію очолює керівник, який призначається на посаду та звільняється з посади директором регіонального центру зайнятості за погодженням із головою центрального апарату Служби. Керівник філії діє за довіреністю від імені відповідного регіонального чи базового центру зайнятості та відповідно до положення про філію, затвердженого регіональним (базовим) центром зайнятості. Для забезпечення доступності послуг шукачам роботи в об'єднаних територіальних громадах можуть створюватися віддалені робочі місця працівників філій [3].

Реорганізація передбачає передачу низки адміністративно-господарських функцій із базового на регіональний рівень, а саме: ведення бухгалтерського обліку; укладання та здійснення розрахунків за договорами про надання соціальних послуг та господарської діяльності; облік активів та зобов'язань; формування всіх видів звітності, оприлюднення інформації на публічних державних сайтах Є-Data та ProZoggo; здійснення нарахувань та виплати допомоги по безробіттю, виплати заробітної плати працівникам тощо.

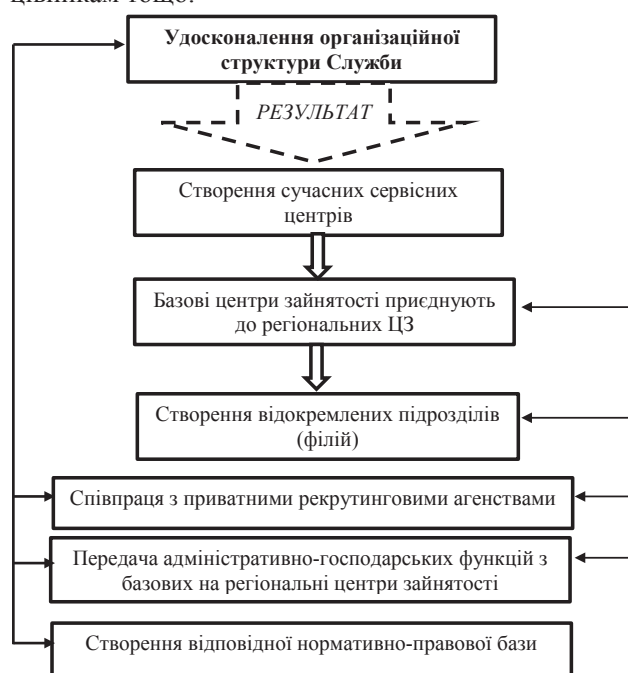

Рис. 2. Схема реорганізації організаційної структури Служби

Джерело: складено на основі [2; 3]

Реорганізація Служби повинна супроводжуватися створенням відповідної нормативної бази. 15 грудня 2016 р. наказом Мінсоцполітики було затверджено нове Положення про державну службу зайнятості,

яким надано право регіональним центрам зайнятості створювати філії. 31 березня 2017 р. набрав чинності наказ Мінсоцполітики, яким затверджено схеми посадових окладів працівників державної служби зайнятості, у тому числі працівників філій. Державна служба зайнятості спільно із Мінсоцполітики завершує розроблення законопроекту щодо змін до законів України «Про зайнятість населення» та «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття». Першочерговими змінами до законодавства є перегляд вимог до підходящої роботи та посилення страхового принципу в разі призначення допомоги по безробіттю.

Впродовж багатьох років сприяння шукачам роботи та тимчасово безробітним громадянам служба зайнятості опанувала широкий спектр інструментів допомоги у працевлаштуванні – від професійної інформації, профорієнтації, професійного навчання до тимчасової зайнятості, компенсацій роботодавцям єдиного соціального внеску під час працевлаштування окремих верств населення та започаткування підприємництва [6].

Для впровадження інноваційних форм в організації надання послуг клієнтам Служби, відповідно до сучасних вимог ринку праці, а також організації якісно нових та сучасних підходів до роботи з роботодавцями та шукачами роботи у Львівському та Харківському МЦЗ створено відділи рекрутингу. Реорганізація супроводжується запровадженням сучасних інформаційних технологій. Для презентації шукачів роботи застосовують:

- відеорезюме – невеликий за часом, знятий на камеру самопрезентаційний матеріал (оцифрований у форматі для зручного відправлення роботодавцю), в якій пошукач роботи розповідає про себе: біографія, професійні навички та досягнення, а також особистісні особливості;
- дистанційне спілкування з роботодавцями – онлайн-співбесіда, що може проводитися як в індивідуальній, так і в груповій формі;
- відеопрезентації та відеовакансії підприємств.

З січня 2017 р. в роботі використовується сервіс «Електронна черга». Завдяки сервісу можна не виходячи з дому записатися на первинний прийом до центру зайнятості або отримання консультації. Якщо особа зарезерувала для себе час, їй не потрібно отримувати талон на відвідування, а необхідно безпосередньо звернутися до фахівця центру зайнятості. Для стимулювання розвитку підприємництва спільно з міжнародними організаціями Служба розробила та впроваджує проект краудфіндингової платформи, яка дає змогу майбутнім підприємцям проходити навчання та отримувати кошти на відкриття власної справи. Одним з елементів осучаснення послуг Служби стало розроблення та використання у роботі 20 анімаційних відеороликів соціального спрямування, які в доступній для підлітків формі допомагають зорієнтуватися у світі професій.

У рамках укладеного Меморандуму між Службою та громадською організацією «Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Українська студентська спілка» реалізовується соціальний проект Lingva Skills, що дає можливість шукачам роботи та співробітникам служби зайнятості безкоштовно вивчити англійську мову онлайн. Кожен шукач роботи отримав можливість дистанційного навчання та навчання онлайн за допомогою освітнього проєкту Prometheus, який був створений декілька років тому на платформі для онлайн-навчання Coursera. Він дав можливість українським університетам і викладачам безкоштовно додавати свої власні курси. Серед головних напрямів навчання – IT, бізнес, історія, право та іноземні мови.

Висновки. Результатом реорганізації Державної служби зайнятості стане її перетворення на сучасну сервісну установу з високим рівнем довіри клієнтів, соціальних партнерів та громадськості. Запровадження нових методів роботи Служби забезпечить доступ до її послуг, що відповідатимуть запитам клієнтів, підвищить результативність взаємодії Служби з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та соціальними партнерами, сприятимуть поліпшенню доступності послуг Служби. Відбудеться збільшення чисельності безробітних та роботодавців, які отримують послуги Служби.

Зазначені зміни сприятимуть підвищенню якості послуг Служби, оскільки фахівці філій будуть зосереджені переважно на обслуговуванні та наданні послуг шукачам роботи, безробітним та співпраці із роботодавцями. За рахунок скорочення адмінперсоналу буде збільшено кількість фахівців, які надають послуги населенню, фахівців із питань зайнятості, організації профорієнтації, профнавчання та фахівців із роботи з роботодавцями. Очікуваним результатом реорганізаційних змін є розширення бази вакансій Служби та підвищення результативності взаємодії Служби з роботодавцями та суб'єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні.

Отже, метою процесу реорганізації є створення дієвої та мобільної служби на ринку праці з урахуванням європейського досвіду. Результатом реформи служби зайнятості має стати підвищення якості послуг, що надаються шукачам роботи, безробітним і роботодавцям, оскільки працівники філій зосередяться переважно на наданні послуг клієнтам. Однак питання зайнятості можливо ефективно вирішити лише в тісній співпраці органів влади, роботодавців, профспілок, використовуючи всі можливості чинного законодавства та активно впроваджуючи зміни до нього.

Список літератури:

1. Положення про державну службу зайнятості України: Указ Президента України № 19/2013 від 16.01.2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/19/2013>.
2. Звіт про реорганізацію державної служби зайнятості: Постанова Правління фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття № 137 від 27.06.2017. URL: <http://document.ua/zvit-pro-reorganizaciyu-derzhavnoyi-sluzhbi-zainjatosti-doc318679.html>.
3. Про проєкт концепції моделі державної служби зайнятості: Постанова Правління фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття № 123 від 30.11.2016. URL: https://www.cct.com.ua/2017/30.11.2016_123.htm.
4. Вітряк Т.Б. Оцінювання рівня тіньової зайнятості населення України. Ринок праці та зайнятість населення. 2017. Вип. 2(51). С. 44-50.
5. Савченко Н.В. Цифровізація послуг – запорука сервісної діяльності державної служби зайнятості. Ринок праці та зайнятість населення. 2017. Вип. 3(52). С. 72-77.
6. Сучасні інструменти сприяння працевлаштуванню безробітних громадян / А.В. Черкасов, Л.М. Фокас, Н.В. Ортікова. Ринок праці та зайнятість населення. 2017. Вип. 3(52). С. 85-96.